

Երագիր Եւրամիւսիան

ԻՌԱՆԻՆԻ ԳԱՅԻՆԵՐՈՒ

ԳՐԱԳԻՐ. Ընտրութիւնները Գաղթական արշաւանքի
ԱՆԳՂՈՒ. Խորհրդանշանը Երզնան մէջ փոխելու վերջը
 Կոնստանդնուպոլիսի խորհրդը: Ընդհատման արտասահման
 փոխելու Եւրամիւսիան:
ԻՏԱԼԻԱ. Բեյի Լոպոլին Իտալական ազատամարտիկներու վրայ
 դրած մէկ յարձակումը: Եւրամիւսիան:
ՍՊԱՆԻԱ. Մետալոգիայի եւ Սեփիւսի մէջ եղած արդու-
 տամբութիւնը:
ՌԻՍԻԱՆԻԱՍԿԱՆԸ. Գուգ Եւրամիւսիան վարածն եւ իր
 աշխարհային բարոյական ընտելութիւնը Եւրամիւսիան
 մտածելու:
**ԱՆՍՏՆԱԿ ԻՌԱՆԻՆԻ ԳԱՅԻՆԵՐՈՒ ԻՒՆԻՎԵՐՍԻՒՆ ԻՒ ԲՆԵՎԵՆ ԱՋ-
 ԴՈՒՐԸ:**
ՋՈՒՐԻՍԿՆԱԿ. Զեկացի պատմութիւն մը: Ամերիկ Զայն:
 Ամերիկ արտակա մը:

ԳՍՂՂԻԱ

Մանսուտի յարգին Գաղթական օրհնագիր ժո-
 ղովքին ընտրութիւնի վրայ տուած անդեկտ փեւան
 նշանով՝ 6,136,664 ընտրելու իրաւունք ունեցող
 անձանց մէջէն 5,471,888 կառավարութեան կողմը
 եւ միայն 671,850 հարի անոր դէմ՝ ըստ տուելու
 են: — Փարիզի գործաւորաց մէջ՝ որոնց մեծ մասը
 հասարակարգական են, հիմայ մեծ խմբի կողմ
 որ արդեւ իրենց ընտրած պատգամաւորները հի-
 մակուան միասնական կառավարութեան հաւա-
 արմունքներն երդում ընեն թէ չեն: Բանի մը
 հասարակարգական պատգամաւորը առ բան ը-
 նել չուզելով իրենց պաշտօնէն հրաժարեցան:
 — Եւրամիւսի մէջ Գաղթական զօրքը զարձակող
 քանի մը նոր յաղթութիւններ ըրաւ եւ դեռ
 ընտանաւոր զեղերուն երկիրներուն մէկ մասին
 տիրեց: Հիմայ արարացի յիշխումն մէկ քանին
 Գաղթականաց հետ միացած իրենց ազգակիցներուն
 դէմ կը պատերազմէին: Անենկայի մէջ ալ գաղ-
 ղեական զօրքը քանի մ'աւազակ զեղերու դէմ
 արշաւանք մ'ըրաւ եւ անոնց գլխաւորներէն շու-
 տերը ձեռք ձգեց ու սպանեց:

ԱՆԳՂՈՒ

Դեկտեմբ. 11 Յուլիի, Երկուսն տանակալաց
 խորհրդանշան մէջ պատգամաւորաց երգման ձեւը
 փոխելու վերջը շարունակուեցաւ: Խորհրդանշանին
 ամէն կողմը նոյն իսկ տիկնանց բաժինն արտաքոյ
 կարգի ընտրած էր: Եւրոպայի վրայ իրենց
 ժողովքին բարոյազարկն առաջարկեց որ հիմա-

կուան երգման ձեւը կարգայ. անկէ ետքն ինքը
 նոյն երգման աւելորդ մտքին դէմ սկսաւ խօսել,
 զարձակող նոյն պատճառն յառաջ բերելով թէ
 երգման տա խօսքին վախճանն ամենեւին չըրայք
 խորհրդանշանն գուրա ձգել չէ. բայց հիմակուան
 ժամանակ անկող պատգամակ մ'աւանդած է զա-
 նանք հարածելու: Անդիման ըսաւ իր խորհրդան-
 ցին մէջ քանի մը չըրայ ընդունելով ամենեւին
 իր բրիտանացի ըլլալէն չեւորդելու: Էն ժամա-
 նակները յարատեւայք Հոռմայեցոց հեծանա-
 ճերակուտին մէջ կը նստէին. ինչմ. հիմայ Էրեկ
 հետ տիրոջ ընտանի:
 Եւրոպայի ասոր դէմ կ'ըլլելով՝ Կոնստան-
 ըսաւ, գլխաւորաբար անոր վրայ է թէ արդեւ
 չըրայք պատգամաւոր կինան ընտրուել թէ չէ:
 Աս ազգը միշտ իրեն ստորական Անգղացի մէջ
 կը գտնուէ, Անգղացիաց մէջ կ'ապրի ու կը մեռ-
 նի առանց անգղացի ըլլալու: Իր յոյն է ժո-
 մանակաւ աւետեաց երկիրը ձեռք ձգել: Իսկ
 չըրայք հարածելու իտալին գոյով, կը հարցը-
 նեմ, ըսաւ թէ, իրենք էրք հարածուած են:
 Անին օրհնողութիւնն գուրա ձգելը զինքն հա-
 լածել է: Տերպիկն կարք Կոնստանի եպիսկոպոսն
 ալ մեծին մամուկից կըսաւ եւ երգման ձեւին
 փոփոխութիւնը պաշտպանեց, որան ստատու-
 թեանք դէմ խօսեցաւ Արքեպիսկոպոս Կոնստան-
 քանի մը հարի ալ ի նպատակ եւ հակառակ խո-
 սելն ետեւ թուեարկութիւն կըսաւ 139 թուեկ
 դէմ 173 թուեկ աւ փոփոխութեան առաջար-
 կութեան երկրորդ անգամ կարգադրուել մեր-
 ժուեցաւ:
 Եւրոպայի հին պատգամաւորաց խորհրդանշան մէջ
 դիւան որ խօսակցութիւնը Առեկն զբանքին բա-
 ճուելուն վրայ էր. Պր. Անգլիի Եւրոպայեան
 գլխին հարցոց թէ ինչ պատճառաւ Անգլիա ու
 սպանիա գործքին դէմ կը դնէ: Պաշտանուն
 իր առած պատգամաւորին մէջ երկու գլխաւոր
 պատճառ յառաջ բերաւ. այսինքն թէ նախ ա-
 ռով Կոնստանտ Եւրամիւսիան տեղութիւնէն բոլոր-
 վին կը բաժնուէ, եւ ժամանակաւ շատ զիբու-
 թեանք անոր իշխանութիւնէն կ'ելլէ. եւ կ'ըլլորդ
 որ Առեկն բայց կըսէ Եւրոպայի Եւրամիւսիան
 ունեցած երկիրները մեծ վտանգի մէջ կ'ըլլան: —
 Եւրոպայ Կոնստանտ Եւրամիւսիան գտնուեցաւ խորհրդա-
 նացին առջեւը հարչի մը դրու որով կը յուսընէ
 թէ Պարսից պատերազմին ծախքին կ'եղին համար
 500,000 սպ.պին եւ նոյնչափ գումար մը ձեռնայ

դէմ խրկուած զօրքին ու նաւատորմին համար
 պագեր է:
 — Եւրամիւսիան եկած վերջին ինքնարկը
 նոյնաչափ ապստամբութեան վրայ ընդարձակ տե-
 ղեկութիւններ բերաւ: Եւրամիւսիան Կոն-
 փալա գաւառին մէջ եւ Անգլիական Եւրամիւսիան
 նին հիւսիսային տրեւման կողմն ընդհատու-
 թիւն ինքը զինքը կառավարութեան դէմ ծա-
 նայ, եւ մինչեւ հիմայ 30,000-ն աւելի հնչիկ
 զօրք դասախը եղան եւ ապստամբաց հետ միա-
 ջան: Եւրամիւսիան մէջ 250 անգղացի ներու-
 կաւոր զինուոր եւ կրկու գումար պենկալայի հըն-
 դիկ զօրք կոչին: Եւրամիւսիան բարոյական ապս-
 տամբիցան եւ Անգլիացիները կոչելէն ու քաղ-
 թէն վտանգէն ետեւ գեղի ի Տեւիսի ձամբաց ե-
 լան: Պարսկաբորի զօրքն արդէն Կարաի մէջ ու
 պրատամբուած բայց չուսող զսպաւած էին Եւրամի-
 թիւն նորէն օրք կըսան Տեւիսի, Եւրամիւսիան
 Կարաի թեան հին մայրաքաղաքին մէջ, որն որ ա-
 պրատամբութեան գլխաւոր կենդանող կամ ժողո-
 վատեղին է, Պայիսի 11-ն ուսանաւոր զօրքն սար-
 կըաւ եւ իր պաշտանակալներն սպանեց կամ փա-
 խուց. իրենց հետ միացան նաեւ թեղանօթաձիգ
 զօրաց գումար: Աս զօրքն անմիջապէս իրենց թա-
 գաւոր մ'անուանեցին եւ սկսան եւրամիւսիանը
 ջարդել: Տեւիսի մէջ մեծ վախ տիրած է եւ ա-
 մեն խանութները զոյց են, թէպէտ եւ նոր թա-
 գաւորը ձիով քաղթին փողոյները կը պարտի եւ
 ժողովուրդը համարաբար իր կ'աշխատի: Հիմայ
 քաղթին մէջ 6 գումար հիւսուակ ու ձիուար եւ
 մէկ գումար թեղանօթաձիգ զօրք կոչ. ամեն մէկ
 զինուոր ամիսը 14 սուբի թեղան կ'առնու: Ռուբ-
 գիի մէջ ուսչիկայ (սարոյ) զօրաց գումարն ալ
 ապստամբիցաւ եւ իր զօրապետն սպանեցէն ետեւ
 դեպ ի Տեւիսի ձամբաց կըսաւ, սակայն Անգլիացիք
 ետեւեւն հասան ու սրուեցին: Եւրամիւսիան Կարաի
 եւ Կոնստանտ մէջ ալ հնչիկ զօրքն ապստամբու-
 թեան զօրքը բացած է: Կոնստանտ զօրքը 6 թեղ-
 գանօթաձիգ ձամբաց կըսաւ Տեւիսի կ'ըլլաւ:
 Եւրամիւսիան մամուկայ Անգլիացիաց մեծապէս
 վստա բերաւ Ասոր զօրապետին մահն որն որ
 Կոնստանտ մէջ մայրաքաղաքն մուտաւ իր տեղն
 անցաւ Պեւնարա զօրապետն որն որ Տեւիսի դէմ
 դարձեալ սկսած է: Եւրամիւսիան քաղթին դուրս
 յարձակում մ'ըրին բայց 6 թեղանօթ կոչեցը-
 նելով եւս քաղաքեցան: Կրկրորդ անգամ մ'ալ

կարող բաներն ալ, ինչպէս նաեւ ամեն տեսակ
 աստիճան եւ նաւաստանաց համար թէ պրնեցեալ
 թէ բեւեռացին ստուցեալ գտնուելու սրբարտ-
 ւին սրտաշաճ գլխտներ աւատութեամբ անուե-
 ցան: Գուզին աւ կրորդ ճակարակութենէն շատ
 յարող սրբիւնքներ կը յուսացուէին, բայց զը-
 քախտութեամբ չէ թէ միայն իր գլխտար վախ-
 ծանին չըրցաւ հասնել, այլ նաեւ խեղճ նաւա-
 պետին մահուամբն, որն որ վայրենիներէն անգը-
 թութեամբ սարսուռեցաւ, ինչպէս եւրջ պետի
 տեսնենք, շատ դժբախտ վախճան մ'ունեցաւ:

Ընկերութեան լինելը զմեզ ինչպէս
 թիրոջի շին 30-իս 12-ին Օմարի Լնդիկն ալ մեկ
 տեղ տեսնելով, զորն որ ասկից ասոյն ճամբոր-
 դութեան մեջ Ընկերութեան կողմնակէն ասած
 եւ ինտան բերած էր, փրկութիւն ճամբայ էլաւ:
 Տիրոջի նաեւ իր կտակէն պիտի գար: Գէնե-
 րի՞՞ Գանդիպեկէն ետեւ Սեպտեմբերի 1-ին հա-
 սարակուն անցնելով՝ Լոկոնմբերի 18-ին Բարե-
 յուսոյ գլուխը հասան, ուր որ Երեմիայի 10-ին
 Տիրոջի նաեւ ալ իրեն հետ միացաւ: Սեպտեմ-
 բերի մեջ մնացած աստեղծին կենդանիները ցամաք
 հասնեցան, բայց քանի մը վայրենի շներ ցանկին
 մէջ մանկելով շատ սխաբներ մուցարցին փարա-
 տեցին եւ մնացածներն ալ ցրուեցին:

Գաւերը Երեմիայի 30-ին նորէն առաջաստները
 սրբացնելու աստիճան միջոցներու հանդիպեցան:
 Գեղտեմբերի 12-ին երկու խոշոր կղզիներ տեսան,
 զորոնք Գուզ Երբորդ, իշխանի կղզիներ անուա-
 նեց, երկը որ վերջը շատ ուրիշ կղզիներ ալ
 դասն, բայց երբոր քէրքուելէն երկիրը հասան,
 Եմնդեան անին սրը յարմար նաւահանութի մը
 մէջ խարխու նետեցին: Աս նաւահանութի հիւ-
 սիպային կողմէ նաւաստաններն մեկը քառախուսի
 շիջ մը գտաւ, որն որ հասար թեղով՝ գուրս
 ցտած ժայռի մը կապուած էր, ասիկա բանա-
 լով մեզը մագաղաթի կտոր մը գտան, որուն վրայ
 գրուած էր թէ նոյն կղզիքը 1772—73-ին Գուզ-
 դեպի մ'այցելու թեան եկած է: Գուզ նոյն մա-
 գաղաթին վրայ իր հոն գալու յարն աւելցրնե-
 լէն վերջը, նոյնը նորէն շին մեջ գրաւ, շին
 սունկը կապարով հաստատեց եւ նորէն ասած
 տեղը քարէ մը կախել տուաւ:

1777-ին Երեմիայի 24-ին Վանտիեմին երկիրն
 սկսան տեսնել, եւ 26-ին Երեմիայի ծոցին մէջ
 խարխու նետեցին, ուր որ տեղայններուն հետ
 առաւտուր մը սկսաւ: Ըստ իրենց անամոյց հա-
 մար առաւտուր իրենց համար ալ թարմ սրտա-
 գտան: Անոց 30-ին աւ նաւահանութի թող
 տուին եւ այնպէս կարծեցին որ վանտիեմին եր-
 կիրը Նոր Էռնստային հարաւային ծայրն ըլլայ:
 Բայց ետքի զննութիւնները ցուցուցին որ նոյն
 կարծիքը սխալ է, որովհետեւ վանտիեմին եր-
 կիրը կղզի մըն է, որն որ ծանծաղ անցքով մը
 Նոր Էռնստային բաժնուած է:

Վանտուարի 12-ին Գուզ նաւաստան իր հին
 կայարանն, այսինքն Նոր Էռնստայի Երբորդ
 թագուհի նաւահանութի մէջ խարխու նետեց.
 Բայց տեղայնները վախճանով որ իրենց բրած ե-
 դեմագործութեան համար վրէժ կ'աւանդէ, ամե-
 նեին իրենց չէին մերձենար: Գուզ շուտ մը զի-
 րենք հանգարտեցուց, եւ առաւտուրը յառաջուան
 պէս նորէն սկսաւ: Նոյն աղետալի եղեւնագոր-
 ծութեան մէջ Գուզեթա անուամբ ցեղապետ մըն
 ալ կար, որն որ Գուզէն անձամբ մեղսուած էր:
 Աս ցեղապետին համար նոյն իսկ իր մարդկանցը
 Գուզին կ'ըսէին թէ շատ չար մեկն է, եւ շա-
 տերն ալ իրեն կ'աղաղէին որ նոյն մարդն սարսու-
 ռն, մանաւանդ որ կ'ըսէին ձեր նկատմամբ ալ
 սրբէն մահուան արժանի է:

Ներքեցին անցնելու աստիճան ծոցին ալ
 այնչափեան պագին, հաս վերջինքեալ փետրոս
 եւ ուրիշ վայրենի մը տեսան, որոնց հետ շուտ
 մ'ուրիշ ընկերներ ալ միացան, բայց շատերը
 շնտեցան, գուցէ վախճանով որ չըլլայ թէ տեղ-
 ոյն իշխանակը զՆորդայնները վրէժենցաւ:
 Թեան գրգռել: Գուզ ուրիշ նոյն կղզեանագործու-

թեան մանրամասն պատմութիւն ասանցմ իմա-
 նայ: Օմարի, որն որ իրենց լեզուն աղէկ կը հաս-
 կրնար Գուզին թորգանութիւն կրնէր: Թէ ին-
 տրան եւ թէ իր ընկերները Գուզին ամեն հարց-
 մանքներուն արձակ համարձակ պատասխան կու-
 տային, այնպէս իրբեւ թէ ուրիշն յանցանքը կը
 պատմեն: Գուզ ասանցմ իմացաւ որ Անգղիացիք
 կերակուր կերած աստեղծին Լնդիկները քանի մը
 ձուկ ու հաց գողցել են, որն որ պատճառ եղեր
 է որ Անգղիացիք իրենց քանի մը հարուած ստին:
 Ասկից սկսեալ է կ'իմն, որուն մէջ հրացան մը պար-
 պուելով երկու Զերմուպայիք մեակր են, բայց
 հրացանը դեռ նորէն չէր ցուցած Լնդիկներուն
 բոլոր բարձրութիւնն իրենց վրայ յարձակեր եւ զի-
 րենք սպաններ է:

Բայց ուրիշներն այնպէս կը համարէին որ մա-
 իջկը պահպանող սեւամորթը պատճառ եղած
 ըլլայ նոյն կողմէն: Ասոնք կը պատմէին որ Լնդիկ
 մը մահկանայն քան գուցած աստեղ նոյն սեւամորթն
 իրեն ստեղծի զորաւոր հարուած մը տուեր ու
 վերադարձր է: Ասոր տղաղուքը միւսները սարսա-
 փելուցիւր է, որոնք կարծելով թէ ընկերներն
 սարսուռեցաւ, կատարութեամբ Անգլիայի ու վրայ
 յարձակեր, եւ պատառ պատառ ըլլեր են:

Վիշ մը վերջն ուրիշ շար ծառակուրներ ալ
 նոյն ծոցին մէջ երևցան, որոնց մեկուն մըն էր
 նաեւ վերջինքեալ Գուզեթան, որն որ սուսնայ փա-
 խի երբորդ անգամ Գուզին կա, գար: Օմարի
 զինքը տեսնելուն պէս ձեռքով Գուզին յուցուց
 եւ յած ձայնիւ իրեն ըսաւ, որ անմիջապէս հա-
 յանով սպանէ: Նորէն ալ իրեն պատճառով
 սկսաւ սպանալ, որ եթէ մէկ մըն ալ երեւնա-
 լաւ ըլլայ ինքն անձամբ վերջը պիտի սպաննէ: Յե-
 ղապեան ասանց ասոր պատասխան մը տալու ելաւ
 դնոյ, բայց երկրորդ ան իր ամբողջ ընտանիքով
 իրեն թէ Գուզին անձնատուր ըլլալու համար
 նաեւ եկաւ: Օմարի իր գարը Գուզին իմացնելով
 հարցուց որ զինքը նախ մէջ տանէ թէ չէ: Գու-
 զին հրամանաւր վերջն ստոր սենեակը բերաւ,
 եւ իրեն ըսաւ թէ «Նաւաստիկ Բաշեթան, մեռ-
 ցուցէք զինքը»: Աս բտեկն վերջը շուտ մը իտա-
 ցէն դուրս ելաւ, կամ իր աղի սարսուռեցքը մա-
 նայով, կամ վախճանով որ գուցէ Գուզ նոյն
 գործքն իրեն կը յանձնէ: Բայց քիչ մը վերջը
 նորէն ներս մտաւ, եւ տեսնելով որ ցեղապետը
 դեռ կենդանի է, իր հաստատուն ընտանիքով
 Գուզին ըսաւ, «Ինչու չէք սպաննած. գուր ըսիք
 որ Անգլիա մարդասպանը կախապան կը հանեն:
 Աս մարդս տասը հոգի մեռցուց, այսու ամենայնի-
 վեռ իրեն կենացը կը իմացը»:

Վիշպետ եւ Օմարին պատճառներն իրաւայի
 էին բայց Գուզ միայն գրած էր որ զինքը չմե-
 ցրնէ, եւ աւ որոշումը հաստատուն պահեց: Բայց
 երբոր արաւորուստ սպանողան կողմակաւ մը
 ցեղապետին հարցուց թէ ինչու նոյն անպորոյն
 գործքն ձեռք գորկած է, ցեղապետը գողցողա-
 լով ձեռուրները իտալանէ րոնեյ զլուխն ալ
 գետնիը խոնարհեցուց այնպէս ինչպէս որ իր
 թշնամոյն ձեռքը մասնուած մտոր մը կ'ընէ, եւ
 անտեկ ալ կը կարծէր որ նոյն վայրենիին մէջ
 պիտի սպանուի: Բայց երբոր Գուզ իրեն իմացուց
 որ իր կեանքը պիտի սպասի, անմիջապէս իր յա-
 սարուան համարձակութիւնն ստացաւ, եւ Օմարին
 հարցուցածներու պատասխան տալով նոյն աղէ-
 տարի գէպքին պատմութիւնը պատմեց, որն որ
 մեկուրներուն պատմութիւն համաձայն էր. աւ միայն
 աւելցուց որ Անգլիայի մը Զեւանդացիներէն մեկն
 ստիպած էր որ կտոր մը հայի տեղ իր քարէ
 կայմը ծախէ, եւ կայմը սանկէն վերջը չէր
 ուղած նոյն շինն գինն ալ վճարել: Աս ալ պատ-
 մեց որ ինքն աւ պատերազմին մէջ մեծ վնասի
 մէջ ինկեր է, որովհետեւ Բուլէ իր վրան հրա-
 ցան մը պարտեր է, եւ ետքէն վրան յարձակեր
 եւ թեւը վերադարձր է, եւ թէ որ ուրիշ Զե-
 լանդայիք իրեն օգնութեան գալու չըլլային պիտի
 մեռնի եղեր:

Օմարը շարունակուի:

ՇԱՄԱՆԱԿ ԻՄԵՐԱՆՈՒՄԻՆ ԻՐ ԲՈՒՄԻՆ ԱՆԳՈՒՄԸ

Վանի մը տեսակ թռչունք աւելի ճարտար եւ
 արուեստակերտ բոյն կը շինեն: Լնդիկան սու-
 ընկերին (Պոյն) բոյնը շինելու ձեւն է, եւ այն-
 պիտի բարակ ճիւղերէ կախուած կըլլայ որ ոչ
 ոճն, ոչ կայսիկներն եւ ոչ ուրիշ փոստակար անա-
 սուն մը կարող է անոր վրայ կլլել: Բայց որպէս
 զի ձագերն աւելի եւս ապահով ըլլան, մայրն աս
 բոյնին մտարն անոր յատակին կ'աղլը կը շինէ,
 որով միայն ինչչով կարելի կըլլայ ներս մտնել:
 եւ որովհետեւ եթէ բոյնին նիւթերը հարկունա-
 կան շտեմբեամբ դրուելու ըլլան, կրնան ինչչոյն
 եւ ձագերուն ծանրութեամբ իրարմէ բաժնուիլ
 ու վար իյնալ, մայրը հնարագէտ ճարտարու-
 թեամբ աս նիւթերը կամ թելերը դէպ ի եր-
 կայնութեանն այսինքն միւրէն վար կը կախէ եւ
 այնպէս կը հիւսէ: Բոյնին ներս կողմը զանազան
 խորշեր բաժնուած է, որոնցմէ ամենէն մեծին
 մէջ հաւկիթին վրայ նստող մայրը կը բնակի. ու-
 րիշ խորշն մը մէջ ընտանեայ հայրը կը կենայ,
 որն որ միշտ իր ընկերին վրայ մտադիր կըլլայ,
 եւ անոր մեծ ինտելեզով իր մայրական պարտը
 կատարած աստեղ իր գեղեցիկ երգումը վերջը կը
 գուարճացնել:

Ուրիշ արուեստեան թռչուն մ'որն որ Գերձա-
 կահաւ կ'անուանուի, աւելի զարմանալի բոյն մը
 կը շինէ: Աս թռչունը բաժնակիւնայ վրայէն բաժ-
 բակ կը ժողովէ, կոցովն ու ոտուրներովն անկէ
 դերձան կը շինէ, եւ անով ծառի մը տերեւներն
 իրարու հետ կախելով պարկ մը կը ձեւալորէ,
 որուն մէջ կը գնէ իր բոյնն: Աս կերպով իր
 ձագերը թշնամիներէն բարձրին կ'ապահովայնէ:

Շատ տեսակ անասունք բայցմութեամբ մեկ-
 անկ տարելու աղլում մ'ունեն, որն որ հասա-
 լակուրէն իրենց անհատին պահպանութեան եւ
 հանգստեան, եւ կամ իրենց յեղին պահուելուն
 կը ծառայէ: Ան անասուններուն որոնց կերած
 կերակուրը շինները որ շատերը մեկտեղ կենան —
 ինչպէս զիշակեր անասուններն — բնութիւնն ա-
 սոր բարձրովն հակառակ աղլում մը ասած է.
 ասոնք չէ թէ միայն ուսանձական կեանք մը կը
 վարեն այլ նաեւ շատ անգամ թող շին տար որ
 իրենց ցեղէն ուրիշ անհատ մ'իրենց մօտ բնակի:
 Վախոյն աս տղաւոր քանի մը գէպքի մէջ բոլա-
 բովին կը փոխուի, գլխաւորաբար ան ժամանակն
 երբ որ կերակուրը պակաս թիւնը կը ստիպէ աս
 անասունները այնպիսի յարձակութեան ընել որոնց
 իրենց աստեղին զորութիւնը բաւական չըլլար:
 Այսպիսի ատիթներու մէջ իրենցմէ մեծ բազմու-
 թիւն մը կը ժողովուին եւ միարան իրենց աւարին
 վրայ կը յարձակին: Ասոր համար է որ ձմեռը
 պայտեղ միջմակներ լիններէն եւ անտաններէն
 փեղեքը կու գան եւ զեղազուց տեսները կը
 մանեն, — զարն որ ամենէն շին բներ եթէ կա-
 բող ըլլային ուրիշ կերպով մ'իրենց ապրուստը
 գանել: — Բայց իրենց գործքը դուրս հանլուուն
 պէս, շուտ մ'իրենց անընկերակուն կենայ աղլու-
 մը նորէն կը վարժուու եւ գարձեալ իրարմէ կը
 բաժնուին:

Չանագան անասուն տեսակներ ալ որոնք հա-
 սարակորէն բայցմութեամբ չեն աղբիւր, տարոյն
 որոշեալ ժամանակները կը ժողովին եւ միարան
 հետեւ տեղեր կը դալթեն: Բայց աս աղլումը
 ժամանակաւոր բան մըն է, այնպէս որ իրենց եր-
 թալու սեղն հասնելուն պէս նորէն իրարմէ կը
 բաժնուին եւ իրենց աստեղծական կեանքը կը վա-
 րեն: Ասոր աղէկ որինակ մը կընայ ըլլալ հիւսի-
 սային Եմերիկայի գողցող աղաւնին: Ասոնք ի-
 րենց բնակութեան տեղը գտնուած ժամանակին
 ամեն կողմ ցրուած կ'ապրեն, բայց երբ որ գող-
 ցելու կամ ուրիշ տեղ մ'երթելու ժամանակ-
 նին կը հասնին անհատապէս բայցմութիւն մը մեկ-
 անկ կը ժողովու եւ միարան իրենց ճամբորդու-
 թիւնը կ'ընեն: Իրենց գունդը կամ տարնը հա-
 սարակորէն մեկ քառորդուան բայցմութիւն եւ մեկ
 կամ մեկ ու կէս մըն երկայնութիւն կ'ունենայ:

Ամերիկայի Աւելըն թաղամասէն Նոտիստա քաղաքին մէջ առ արեւմտեան մէկ շուն տեսաւ որն որ իր հաշտին նայելով երկու միմեանէ կազմուած էր: Աւտուպն իր գրասէ թէ Հորտանսպուրիի կողմերը Յամիտայութիւնը ըսած ժամանակն առ արեւմտեան մէկ շուն մը տեսայ որոնք արտաքոյ կարգի բազմաթիւ էին եւ: Տիւտայիսն արեւմտաքին գէղ է հարաւորին արեւելեան կողմը կերթալին: Արիւիկի մտեցած ատեն շուն այնչափ մեծցաւ եւ պնդիտի թանձրութիւն մը ստացաւ որ կեսուրուան արեւին լոյսը մթնոցոց: Իրենց սպասուածութիւնը խանդը ձեռն պէտ վերէն վար կը թափուէր: Արիւիկի հասնելէս ետքն ալ դեռ առ շուն կը շարունակէր (դրեթէ 22 ժամու տեղ) եւ ամբողջ երեք օր առ դուրսն անդհառ անգամ: Կայն կողմին բնակիչները հրահաններով դաշտերն ելած էին եւ ստեղծեալ հարցումներն սպաննեցին: Ըս ինչոնց բնակեցեալ տեղն հասարակօրէն Ամերիկայի նոյն կողմն բնակարանն անտաններն են: շատ անգամ միայն մէկ շուն կամ երկուսը մ'ամբողջ անտան մը կը լիցնէ եւ անոր ծառերուն բոլոր տերեւները թիչ ժամանակուան մէջ բոլորովն կը թափուին, այնպէս որ երբեմն ծառերը կատարեալ կը չորանն եւ շատ սարսիներ առ արեւմտեան հոն դարձն նշոյնը կը տեսնուի:

Այսմանկեր անասնոց մէջ Կանադական կողմն բնակեցեալն կենաց, ճարտարութեան եւ խոհանարան կողմանէ շատ նշանաւոր է: Ամառը վերականգնող կամ լճերու քով փորուած խոռոչներու մէջ առանձին կը բնակի: Բայց ձմեռը մտնելուց ան իր սեփական թոյլ կու տայ եւ բազմաթիւեամբ կը ժողովուի իրեն մասնաւոր ձմեռոց մը շինելու: Եւ առ ճարտարագիտական ազգուցեան ամենէն սպասով տեղերը ի գործ կը դրուի: Երկու միմեան կը բնակուի կողք ի կողք ժողովուելէն ետքն այնպիսի դեռ կամ լիճ մը կը փնտտեն որ բուսական խորութիւնն ունենայ եւ ձմեռն ամբողջ միմեան յատակը շատիկ որդեկ զի անոր մէջ իրենց բնակարանը շինեն: Հասարակօրէն վաղուան ջուր կուգնէ քան թէ կեցած ջուր կամ լիճ, վասն զի անոյ իրենց շինելն ստակը վերջու կրնան կրել: Արդեւ զի իրենց շինուածին տեղը գտնուած ջուրը միշտ նոյն խորութիւնը պահէ եւ վաղելով շոգիտի, նախ անոր սաջեան աղեղն ձեռք թուածը մը կը շինեն, անոր գոգաւոր կողմը դէպ ի ջրին վազած կողմը դարձնելով: Աս թուածը շինելու համար կու գործը ծառի ձիւղիտ երկու կարգ պատեր կը հիւսեն եւ անոնց մէջ միջոցը կառուի ու քարի կողմերով կը լեցնեն, այնպէս որ 12—14 անտալափ հասաւ կատարեալ ամառը պատ մը կը ձեռնայ: Եւ շատ տարիներ կուգործուի բնակութիւնը պահպանելու կը ծառայէ: Հետեւեալ տարիներն անտանները միայն ստոր աւրուած տեղերը նորոգելով կը շտտանան: Արդեմն առ թուական վայրը պարտը տեղեր ու թափեր ալ կը բուսեն, որով աւելի եւս ամառութիւն մը կը ստանան:

Աթէ կուգործ իր բնակութիւնը շինելու համար կեցած ջուր մ'ընտրուած է, ան ատեն առ թուածը շինելու աշխատութիւնն հարկաւոր չէ: սակայն ինչպէս ըսինք իրենց շինելն նիւթը կը կը շատ գծուարեն կ'ըլլայ: Ըս պատրաստութիւնները ընդունալն ետքը կուգործը գտնուած խորքը կը բառնալն եւ ամեն մէկ կուգործ իրեն բնակարանը կամ հիւղը շինելու կը սկսի, եթէ եկած տեղերին ջուր տեղ մըն է, իսկ եթէ այնպիսի տեղ մ'եկած են ուր ուրիշ տարիներ ալ բնակած էին, շինարարը միայն կը նորոգեն ու կը մաքրեն: Հիւղերը միշտ թմբին ետեւը կամ ջրին մէկ կողմը կը շինուին եւ հասարակօրէն հաւկեմաձէն են: Իրենց ներքի արտաքինը 6—7 անտալափ կ'ըլլայ: Ըստոնց որտեղն ալ ծառի ձիւղիտ կը հիւսուին եւ երկու կողմանէ կուգործ կամ պարարտ հողով կը ձեւաւորեն: Այսպիսի հիւղ մ'որուն հիւղը ջրի մէջ կը դրուի, երկու կողմին կ'ունենայ: Ընդ որտեղ անոր ջրին մէջ ամբողջ ծածկուած կ'ըլլայ:

Եւ անասնոց կերակրոց միեւրոնայի տեղ կը ծառայէ, իսկ վերի գոտիներն իրենց բնակելու տեղն է: Ընկերն դուրսը ջրին մէջէն վարի գոտիներն մէկ կողմը կը շինուի:

Հասարակօրէն կը կարծուի որ կուգործ իր պոչն իրեն մուրձ կը գործածէ իր շինուածքին շրջիցը: Հասարակութեան համար, բայց սակայն սեպ կարծիք մը կ'երեւոյ: շատ հասանակաւ է որ անասնոր բոլոր իր գործողութիւնն իր ակուններուն եւ անքինի ատարներուն սքնութեամբը գրուի հոն: Իրենց ակուններովը ծառի ձիւղերը, եւ եթէ հարկ ըլլայ, նաեւ բնոր կարելին ետեւ, իրենց բերնայն եւ սաջուի օտարներովը միմեան շինուածին տեղը կը կրեն: Եթէ շինար վաղուան ջրի մէջ պիտ'որ շինուի, անոր վերի կողմը դեռ ակունքն ծառերը կը կարեն ջրին մէջ կը նետեն եւ իրենք ալ լուրջով ու կարած ստակներն կ'առաջարկով' որոշեոյ տեղը կը բերեն: Կաեւ իրենց օտարներովը բնակարանին յատակը կամ հիւղը կը փորեն: Ըստ ամենայն գործողութիւնները ստակ շուն անութեամբ եւ ըստ մեծի մասին դիշերները կը կատարուին:

Ք Ա Ր Ե Բ Յ Ե Լ Ը Բ
Ձմեռը գոգաւոր է:

Երկու կ'ընտանացի պաշտօնակներն Պր. Կլայսթ եւ Ամերիկացիներ 1813ին Լոյսիլի պատերազմն քանի մը ժամ ետքը պատերազմին դաշտն տնցնելու ատենին վերադարձած Կաղիֆայի պաշտօնակը մը տեսան, որն որ իրենց աղաչելով որ իր ցաւերուն վերջ մը տան ու զինքն սպաննեն: Թեղեալ եւ Կաղիֆայցի վերջը շատ ծանր էր եւ իր բժշկութեան ամենեւին յայտնար, սակայն երկու պաշտօնակներ իր ինքիցը կատարելն անոր թուականը գործը համարեցան եւ շուտ մը քաղաք ածաղարեցին որ վերաբայով մը բերեն: Արիւտուն երբ որ տեսաւ թէ իր աղաչումը լսելի չըլլար սկսաւ Կլայսթին եւ Ամերիկացիներին դէմ սաստիկ անեղծներ ու նպովներ թափել: — Աս դէպքին երկուսը ժամանակ ետքը Կլայսթ Իրենց գետին կողմին իր հորեղբորն ուղեկցութիւն մ'ընելու ուղեց եւ Ամերիկացիներն ու մեկտեղ տարաւ: Բայց հորեղբորը ստեր չգտնուելով' երկու պաշտօնակներ մտտուր տեղերը պարտելու ելան եւ կործանուած շինքի մ'ապել: Հասան արան մէջ միայն աշտարակ մ'ամբողջ մնացած էր: Կլայսթ շուղելով Երեն իր հորեղբորը տունը գտնուել, իր բարեկամին հետ որոշեց որ գիշերը նոյն աշտարակին մէջ անցնեն, ինչպէս որ պատերազմին ժամանակն պայտի տեղեր եւ նաեւ բաց դաշտի վայր շատ դիշերներ տնցուած էին: Կայն կողմերն ըստ պատահան իրենց գիւղացի կըլլայ պահպան մ'իմեան օրոշումն իմանալով' զինքն շատ յարգելի որ առ խորհրդէն եւս կ'ընեն, ծանուցանելով որ ժողովուելու մէջ կարծիք կայ թէ ան աշտարակին մէջ ճիւղակուր բազմութիւն կը բնակի եւ ներս մտնողին մեծ վտանգի կը հասցնէ: Պաշտօնակներ առ խորհրդէն տեսի եւս գրգռուեցան իրենց որոշումն ի գործ դնելու, ուղեկցով առ անտակին ուսից յատաջ կեցած ըլլան անտան իմանալ, ուստի պահպաններն ճիւղ բերել տուին եւ աշտարակը մտան, երկուսն ալ մէյնէկ զոյգ լեցուած արտանակ տուելին դրին եւ միմեան կէս դիշեր իրարու հետ

խտակեցան անոնց ճիւղէ մ'անհանգիստ ըլլալու: Արիւտունը հարկութիւնն իրենց յողմեց եւ երկուսն ալ քուն մտան: սակայն առ քուն անտանին հանցարա չէր եւ շատ անգամ կը միտահատէր: Գանկարը Կլայսթը կը տեսնէ որ աշտարակին դուռը կը բացուի, եւ գիշերը անինամող Կաղիֆայի պաշտօնակները ներս կը մտնէ, Էւ իրեն սկսաւ սակ մը կը մտտուցնէ որուն մէջ Ամերիկացիներն կարուած դուռը գրուած էր: Կլայսթ առ անանկալ տեսիլքն զարհուրած եւ պրոյլած, կը ջանայ զանիկայ աչքին առնելն հետապնել, սակայն Կաղիֆայցին աւելի եւս իրեն կը մտնայ: Ան ատեն իր յուսահատութեան մէջ առնել սարձանակներէն մէկը կ'առնու եւ ճիւղակն վայր կրակ կ'ընէ: սարձանակն եւ կարմուղին կ'առնու շունը դիշեր իր թմբութիւնէն կ'արթնցնէ, եւ կը տեսնէ որ իր բարեկամը Ամերիկացիներն կուրծքէն դարձուած շնայագա գետնը պատկեր է: — Աս գէպի վայր Կլայսթ խելքը կորսնցուց եւ ամենեւին կարեղ չեղաւ: ղեկը բժշկել:

Ամերիկացիներ

Կաղիֆայցի կատարութիւնը Երկուսիկուս ժամանակն Ամերիկի դէմ արշաւող մը պատրաստելով' իր Ամերիկացի քաղաքը կեցող գործակալը ճիւղին ծանոց որ Կաղիֆայցի նաեւը քաղաքը պիտ'որ գնդակոծեն եւ բոլորովն պիտ'որ կործանեն, ինչպէս որ ետքն իրք ալ կատարուեցաւ: Տային անհարկութեամբ մը գործակալին հարցոց: «Չիք թագաւորն առ արշաւանքին համար որտեղ ծախ պիտ'որ ընէ?» — «Այսչափ եւ այսչափ միւլուն փրանք պատասխանեց միւր», «Կատարողի ծանոց որ, ըսաւ: Տային, եթէ ինձի ան ստակն միայն կ'ես տայ, ես իմ ձեռքովս քաղաքը գետնի հաւասար կ'ընեմ»:

Ամերիկացիներ

Այսչափ մէջ Երկուսի ժամանակ վեր անտանի առաջակ մը բաղքին եւ իր շրջանակներուն դարձաբան մ'եղած էր: ստականութեան զինքը ձեռք ձգելու համար քրած ամեն ջանքը պարտալի էր, բայց վերջուպէս առ օրերս զանիկայ ձեռք ձգեց ու բանտարկեց: Կատարն առ բանտարկութիւնն երկուսն չտուեց: առաջակը քանի մ'որ կտաքը բանտէն փոխուաւ եւ իմացուեցաւ որ Կլայսթը գացեր է, շուտ մը Կլայսթի ստականութեանը բանը Կլայսթի ստականութեան իմացուց, որն որ ամեն միջոց ի գործ դնելով' փոխտակներ ձեռք ձգելու ու ծանր շղթաներով կատարած ապահով բանտ մը գրաւ: Բիչ ժամանակէն առաջակը փոտանաւոր Տիւտայի կ'ընէ մը կը բռնուի եւ գրեթէ մահուան դուռը կը հասնի, ուստի կ'առաջ որ իրեն քահանայ մը բերեն: Կանկարը կ'ընդունաւ եւ քահանան կու գայ հիւանդին հարկաւոր բանտը կը հոգայ եւ կ'ընէ կ'երթայ: Ասկէ ետքը հիւանդը քուն կը մտնէ: բանտապահներն երկուսն ժամանակ զինքն հանդիս թող կու տան, բայց երբ որ քունն ամբողջ օր մը կը շարունակէ, կը սկսին ստականութիւնը երթալ եւ կու գան քննելու թէ արդեւք հիւանդը մեռած է: Կաղիֆայցի զարմանքով կը տեսնեն որ քահանան սպանուած եւ առաջակին պետտովն անոր կեցած տեղը պատկեր է: Առաջակն որուն հիւանդութիւնը ձեռապոչած բան միլն էր, զքահանան աղանձած եւ անոր զգեստն հարկելով' բանտէն գուրս ելած եւ անկեղծայիտ եղած էր:

Վ Ի Ե Ն Ե Յ Ի Գ Բ Ա Մ Ա Փ Ո Ւ Ռ Ո Ի Թ Ե Ա Ն Ը Ն Թ Ա Յ Բ Ը

	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	Չ ամիս տեսու. ետքը
Կաղիֆայցի 100 հարկու. ֆր. արծ. ֆր. արծ.	88 1/2	88 1/2	88 1/2	88 1/2	88 1/2	88 1/2	88 1/2	88 1/2	88 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Արիւտուն 100 հարկու. ֆր. արծ. ֆր. արծ.	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Արիւտուն 300 հարկու. ֆր. արծ. ֆր. արծ.	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Արիւտուն 1 փունտ արծ. ֆր. արծ.	10 9 1/2	10 10	10 9 1/2	10 9 1/2	10 9 1/2	10 9 1/2	10 9 1/2	10 9 1/2	10 9 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Համարակ 100 մարդ պանտոյ.	76 1/2	76 1/2	76 1/2	76 1/2	76 1/2	76 1/2	76 1/2	76 1/2	76 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 300 ֆր. արծ.	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 300 փունտ արծ. ֆր. արծ.	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 300 ֆր. արծ.	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 300 փունտ արծ. ֆր. արծ.	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	2 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 2 փունտ արծ. ֆր. արծ.	263 1/2	263 1/2	263 1/2	263 1/2	263 1/2	263 1/2	263 1/2	263 1/2	263 1/2	31 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 1 փունտ արծ. ֆր. արծ.	8	8	8	8	8	8	8	8	8	31 ամիս տեսու. ետքը
Պարտիկ 1 փունտ արծ. ֆր. արծ.	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	31 ամիս տեսու. ետքը

Վ Ի Ե Ն Ե Յ Ի Գ Բ Ա Մ Ա Փ Ո Ւ Ռ Ո Ի Թ Ե Ա Ն Ը Ն Թ Ա Յ Բ Ը

Կաղիֆայցի Կլայսթ